

EURÓPAI FÜZETEK 56.

SZAKMAI ÖSSZEFOGLALÓ A MAGYAR CSATLAKOZÁSI
TÁRGYALÁSOK LEZÁRT FEJEZETEIBŐL

Dr. Kákosy Csaba – Dr. Tóth Tímea
Az Európai Központi Bank

Gazdasági és Monetáris Unió

A Miniszterelnöki Hivatal Kormányzati
Stratégiai Elemző Központ és a
Külgyminisztérium közös kiadványa

Európai Füzetek

A Miniszterelnöki Hivatal Kormányzati Stratégiai Elemző Központ és a Külügyminisztérium közös kiadványa.

Felelős kiadó: Szeredi Péter

A szerkesztőbizottság elnöke: Palánkai Tibor

A szerkesztőbizottság tagjai: Bagó Eszter, Balázs Péter, Balogh András, Barabás Miklós, Bod Péter Ákos, Erdei Tamás, Hefter József, Horváth Gyula, Hörcsik Richárd, Inotai András, Kádár Béla, Kassai Róbert, Kazatsay Zoltán, Levendél Ádám, Lőrincz Lajos, Nyers Rezső, Orbán István, Somogyvári István, Szekeres Imre, Szent-Iványi István, Török Ádám, Vajda László, Vargha Ágnes

Főszerkesztő: Forgács Imre

Szerkesztő: Bulyovszky Csilla

Szerkesztőségi titkár: Horváthné Stramszky Márta

A szerkesztőség címe: MEH Európai Integrációs Iroda, 1055 Budapest, Kossuth tér 4.

Telefon: 441-3380

Fax: 441-3394

Az Európai Füzetek sorozat letölthető formátumban megtalálható a www.stratek.hu honlapon.

Lektor: Hetényi Géza

Kézirat lezárva: 2003. december 9.

Grafikai terv: Szutor Zsolt

Fényképek: Audiovisual Library European Commission

Portréfotó: Csorba Gábor

Nyomás és előkészítés: Visit Nyomda & Stúdió

ISSN: 1589-4509

Budapest, 2004.

Kedves Olvasó!

Magyarország csatlakozása az Európai Unióhoz ma már ténynek tekinthető. Ugyanakkor a csatlakozás megtörténte nem jelenti az integrációs folyamat lezárását. A kormány és a Magyar Nemzeti Bank szándékai szerint még ebben az évtizedben a magyar törvényes fizetőeszközt, a forintot, a közös európai pénz, az euró váltja fel, és ezzel Magyarország a Gazdasági és Monetáris Unió teljes jogú tagjává válik.

Az ambiciózus cél elérése komoly erőfeszítéseket kíván meg hazánktól. Magyarországnak nemcsak az EK-Szerződésben előírt előfeltételeket kell teljesítenie, hanem a gazdaság egészének és a gazdasági szereplőknek is fel kell készülniük az új helyzettel járó kihívásokra. Az erőfeszítések eredménye azonban hosszabb távon gyorsabb gazdasági növekedés, nagyobb stabilitás és növekvő jólét lehet.

E kiadványban rövid áttekintést adunk a Gazdasági és Monetáris Unió legfontosabb intézményéről, az Európai Központi Bankról. Ismertetjük legfontosabb döntéshozó szervezet, valamint azt a jogi és intézményi hátteret,

amely az egységes monetáris politika megvalósítását szolgálja. Részletesen szólunk a közösségi intézményi struktúrában betöltött helyéről, valamint a tagállamokkal, illetőleg a nemzeti bankokkal való viszonyáról. Végezetül bemutatjuk az Európai Központi Bank jogalkotási jogosítványait, az általa alkotott jogi aktusokat, és ezzel összefüggésben szólunk a Magyar Nemzeti Bank jogalkotási hatáskörének várható változásairól.

I. Az egységes monetáris politika intézményi és jogi keretei

1999. január elsején az Európai Központi Bank (EKB) vette át a monetáris politika irányítását az eurózóna országaiban. Ezzel a történelmi aktussal indult a Gazdasági és Monetáris Unió (GMU) harmadik, végső

szakasza, amelynek részeként 11 EU-tagállam¹, monetáris szuverenitását feladva, egy szupranacionális intézményt, az EKB-t hatalmazta fel a gazdaságpolitika egyik kulcsfon-

tosságú területének irányítására. E lépéssel és a közös európai valuta, az euró bevezetésével az európai integráció minőségileg magasabb szintre lépett. A tagállami kormányoktól és a közösségi intézményektől is független EKB világos, egyértelmű mandátummal rendelkezik: elsődleges célja az árstabilitás fenntartása az eurózóna országaiban. E célt a monetáris politika eszközeivel valósítja meg. A következőkben a monetáris politika eredményes működését támogató intézményi és jogi hátteret mutatjuk be.

1. Intézményi keretek

Az egységes monetáris politika intézményi kereteit az Európai Közösséget létrehozó Szerződés (EK-Szerződés) fektette le. A 105. cikk (2) bekezdése a monetáris politika meghatározását és megvalósítását a *Központi Bankok Európai Rendszerére* (KBER) bízta. A KBER a 15 EU-tagállam központi bankjából és az EKB-ból áll. A rendszer azon-

¹ Ausztria, Belgium, Finnország, Franciaország, Hollandia, Írország, Luxemburg, Németország, Olaszország, Portugália, Spanyolország. Görögország később, 2001. január 1-jén csatlakozott.

² Dánia és az Egyesült Királyság kimaradási joggal (opt out) rendelkeznek, Svédország pedig formálisan nem teljesíti az árfolyamra vonatkozó maastrichti kritériumot.

ban nem önálló jogalany, irányítása egyértelműen az EKB kezében van. A KBER működésére vonatkozó döntéseket az *EKB Kormányzótanácsa* és *Igazgatósága* hozza meg.

A KBER-nek tehát azoknak a tagállamoknak (Dánia, az Egyesült Királyság, Svédország²) a jegybankjai is tagjai, amelyek (még) nem vezették be az egységes valutát, az eurót. Ők azonban nem vesznek részt az egységes monetáris politikára vonatkozó döntések kialakításában.

Azért, hogy a közvélemény jobban megértse e bonyolult rendszer működését, és a transzparencia növelése érdekében az EKB Kormányzótanácsa bevezette az *Eurórendszer* kifejezést, amely az eurót bevezető 12 ország jegybankját és az EKB-t öleli fel. Az egységes monetáris politika gyakorlati megvalósítása tehát az Eurórendszer feladata.

Az Eurórendszer középpontjában az EKB áll. A Központi Bankok Európai Rendszere és az Európai Központi Bank Alapokmányának (*KBER Alapokmány*) 8. cikke általános alapelvként határozza meg, hogy a KBER (az Eurórendszer) irányítását az EKB döntéshozó szervei végzik. A legfőbb monetáris politikai döntéshozó szerv a Kormányzótanács, amelynek tagjai az Igazgatóság 6 tagja és a 12 jegybank kormányzója (elnöke). Tekintettel arra, hogy a monetáris politika egységesen valósul meg a 12 tagállam területén, a kormányzók nem képviselhetnek egyéni,

nemzeti érdekeket, a döntések meghozatalánál az Eurórendszer érdekeit kell figyelembe venniük. Korábban minden tagnak egy szavazata volt, azonban a Gazdasági és Pénzügyminiszterek Tanácsa a Kormányzótanács új szavazási rendjét 2003 márciusában elfogadta, így az a közösségi jog részévé vált.

Ennek alapján amint a Kormányzótanács létszáma eléri a *21 főt* (azaz 15 tagja lesz az euróövezetnek), a szavazási szabályokat módosítani fogják. Innentől fogva mindig 21 szavazó tag lesz, úgy, hogy az EKB Igazgatóságának különleges státust élvező 6 tagja megtartja állandó szavazati jogát. A maradék 15 szavazaton a tagállamok jegybankelnökei előre meghatározott rotációs szabályok szerint osztoznak majd.

A tervezett szabályok szerint amikor a Kormányzótanácsban helyet foglaló jegybankelnökök létszáma eléri a *15 főt*, akkor a bankvezéreket két csoportra osztják, 22 fő esetében pedig három csoportra.

Három csoport esetén az *első csoport* a GDP és a monetáris pénzügyi intézmények aggregált pénzügyi mérlegének nagysága szerinti első 5 ország jegybankelnökei alkotják majd. A *másodikba* a teljes létszám fele kerül (páratlan szám esetén a „robustság” elvének figyelembevételével a fellelé kerekítés is szóba jöhet). Ebbe a kategóriába a rangsorban az 5. állam után következő tagországok kerülnek. Végül a *harmadik*

csoportot a fennmaradó jegybankelnökök alkotják majd. Az első ötös csoport 4, a második 8, a harmadik pedig 3 szavazati jogot kap, ennyit oszthatnak szét egymás között. *25 eurózona* taggal számolva a szavazati jog érvényesítésének gyakorisága az első csoportban 80, a másodiknál 62, a harmadiknál pedig 43 százalék lesz. 27 tagnál ezek az arányok 80, 57 és 38 százalékot tesznek ki. Minél több tagja van az euróövezetnek, a második és harmadik csoport tagjai annál ritkábban jutnak szavazati joghoz. Minden egyes csoporton belül azonos időre szól majd a szavazati jog gyakorlásának lehetősége, a csoportok összetétele viszont az aggregált GDP változását követve változhat.

A Kormányzótanács elnöki tisztét az *EKB elnöke* látja el, szavazategyenlőség esetén az ő szavazata a döntő.

A Kormányzótanács fogadja el tehát azokat a *határozatokat*, amelyek az egységes monetáris politika kialakításához szükségesek, továbbá *iránymutatásokat* ad ki ezek végrehajtásához.

A határozatok és iránymutatások végrehajtásában kiemelkedő szerepet játszik az *EKB Igazgatósága*. Az Igazgatóság tagjai az EKB elnöke, alelnöke és további 4 tag, akik kiemelkedő tudású monetáris és pénzügyi ismeretekkel rendelkező szakemberek közül kerülnek ki. A tagok legitimációját

erősíti a rájuk vonatkozó kinevezési eljárás: az EK-Szerződés 112. cikk (2) bekezdés b) pontja szerint a tagokat egyhangú döntéssel a tagállamok állam- vagy kormányfői nevezik ki, az Európai Unió Tanácsának a Kormányzótanáccsal és az Európai Parlamenttel történt konzultációt követően tett javaslatára. A kinevezés időtartama 8 év, amely nem újítható meg. Az Igazgatóság üléseit az EKB elnöke vezeti, döntéseiket egyszerű többséggel hozzák.

Az Igazgatóságnak kulcsszerepe van a monetáris politika végrehajtásában. A KBER Alapokmány e feladatot az Igazgatóság kizárólagos hatáskörébe utalja. A rendelkezésére álló utasítási jog segítségével az Igazgatóság a lehető leggyorsabban tud reagálni bármilyen rendkívüli esetben, ha azt az Eurórendszer érdekei megkívánják.

Az utasítások címzettjei az Eurórendszer nemzeti bankjai, amelyek kötelesek az azokban foglaltak szerint eljárni. A *monetáris politika gyakorlati megvalósítása tehát helyi szinten, tagállamonként történik*, a nemzeti bankok tulajdonképpen mint az EKB megbízottai (ügynökei) járnak el ennek során. A KBER Alapokmány azonban megadja a lehetőséget az EKB Kormányzótanácsának, hogy amennyiben szükségesnek látja, a gyakorlati végrehajtást saját hatáskörébe vonja. Sőt, amennyiben valamelyik nemzeti bank megsérti a végrehajtásra vonatkozó utasítá-

sokat, az EKB szankcionálhatja, illetőleg eljárást indíthat ellene az Európai Bíróság előtt.

Az EKB a tagállami szinten történő gyakorlati megvalósítás fenntartása mellett is dönthet úgy, hogy a monetáris politika egyes elemeit maga kívánja végrehajtani, például kivételes esetekben a finomhangolási műveleteket.

A monetáris politikai műveletek nélkülözhetetlen szereplői a nemzeti bankok üzleti partnerei, a *piaci szereplők*. Az Eurórendszer „nem áll szóba” minden piaci szereplővel, csak azokkal, akik megfelelnek az általa felállított kritériumrendszernek. Ebbe a körbe azok a működési engedéllyel rendelkező hitelintézetek tartoznak, amelyekre vonatkoznak az Eurórendszer kötelező tartalékolási szabályai. Az üzleti partnereknek emellett meg kell felelniük a prudenciális előírásoknak, stabil pénzügyi mutatókkal kell rendelkezniük, és teljesíteniük kell a monetáris politikai műveletek végzéséhez előírt működési kritériumokat is.

2. A monetáris politikai eszköztár jogi keretei

Az egységes monetáris politika elsődleges céljának, az árstabilitás fenntartásának, illetőleg közbülső céljainak megvalósítását a monetáris politikai eszköztár szolgálja. Ennek elemei a nyíltpiaci műveletek, a jegy-

banki rendelkezésre állás, illetőleg a kötelező tartalékképzés előírása.

2.1. Nyíltpiaci műveletek

A nyíltpiaci műveletek végzése során az EKB (a nemzeti bankok útján) különböző pénzügyi eszközök (elsősorban az állampapírok) likvid másodpiacán kereskedik, a jegybankpénz-mennyiség (a likviditás növelése vagy szűkítése), illetve a kamatszint befolyásolása céljából. E műveletek előnye elsősorban az, hogy *rugalmasak, gyorsan végrehajthatók*, a jegybank van kezdeményező szerepben, a műveletek végrehajtása szabvány- vagy gyorstenderek, illetőleg bilaterális megállapodások útján, a pénzügyi szereplők számára is *jól ismert tranzakció típusok* formájában történik.

Az Eurórendszer nyíltpiaci műveletei céljuk, gyakoriságuk és végrehajtási módjuk alapján *négy csoportba oszthatók*: elsődleges refinanszírozási műveletek, hosszabb távú refinanszírozási műveletek, finomhangolási műveletek és strukturális műveletek. (A műveletek áttekintésére lásd a mellékletben található táblázatot.)

A KBER Alapokmány 18. cikkének felhatalmazása alapján az EKB és a nemzeti bankok a műveleteket végleges adásvételi ügyletek (outright transactions), nem végleges ügyletek (visszavásárlási megállapodások – repóügyletek –, hitelnyújtás megfelelő biz-

tosíték mellett), deviza swap ügyletek, fix futamidejű betétek, továbbá hitelviszonyt megtestesítő EKB-értékpapírok kibocsátása formájában végzik.

2.1.1. Végleges adásvételi ügyletek

Az ilyen, úgynevezett outright ügyletek során az Eurórendszer *pénzügyi eszközöket vesz vagy ad el a piacon*. A műveletet tehát jegybanki oldalon kezdeményezik, de az nem jelent kötelezettséget a pénzügyi szereplők számára, az ügylet a piaci folyamatok függvényében, *kétoldalú megállapodások alapján* születik. Kizárólag finomhangolási és strukturális műveletek végzésére használják.

2.1.2. Nem végleges ügyletek

A nem végleges ügyletek a nyíltpiaci műveletek legfontosabb formái, a likviditásteremtés elsősorú eszközei. Két típusuk létezik, a *visszavásárlási megállapodások* (repóügyletek), illetőleg a megfelelő ügyleti biztosítékok mellett végzett *hitelműveletek*.

A *repóügylet* tulajdonképpen két tranzakciót jelent, amit a felek együtt kezelnek. Első lépésként az adott pénzügyi eszköz azonnali adásvétele történik, ugyanakkor a felek megállapodnak arról, hogy egy előre meghatározott pillanatban a pénzügyi eszköz visszavásárlásra kerül. Az eladási és a visszavásárlási ár már az ügylet kezdetén megállapításra kerül. Az ügylet tartal-

mát tekintve lényegében egy *fedezet mellett nyújtott hitel*, a két meghatározott ár közötti különbséget pedig a „kölcson” kamata, más néven *repókamat*.

A nem végleges ügyletek másik típusa a klasszikus hitelműveletek köre, amelynek során megfelelő biztosítékok elhelyezése a hitelnyújtás előfeltétele.

Tekintettel arra, hogy az Eurórendszer tevékenysége (jelenleg) 12 országra terjed ki, szükség volt annak meghatározására, hogy a nyíltpiaci műveletek – különösen a végleges és a nem végleges műveletek – végzése során milyen pénzügyi eszközök használhatók fel az ügylet tárgyaként, illetőleg az ügylet biztosítékaként. Ennek meghatározásával a jogosult piaci szereplők mindenütt egyenlő feltételek mellett juthatnak jegybanki finanszírozáshoz. Ugyanakkor a pénzügyi eszközök minőségével szemben támasztott követelmények az Eurórendszer védelmét is szolgálják az esetleges veszteségekkel szemben.

Az Eurórendszer az *elfogadható pénzügyi eszközöket* két csoportba osztotta. Az *elsődrendű eszközök* közé azok tartoznak, amelyek megfelelnek az EKB által rögzített, az egész Eurórendszerre érvényes kritériumrendszernek. A *második kategóriába* pedig azok, amelyek a nemzeti bankok által támasztott – és az EKB által jóváhagyott – feltételeknek felelnek meg. Ez a kategória

lehetőséget ad a jegybankoknak, hogy egyes sajátos nemzeti értékpapírokat is bevonjanak az elfogadható eszközök körébe.

2.1.3. Deviza swap ügyletek

A deviza swap ügyletek (csereügyletek) során a felek (az Eurórendszer jegybankjai és a piaci szereplők) *euró és más deviza közötti csereügyleteket* végeznek, azaz az egyik devizát a jelenben más devizára váltják, majd egy előre rögzített határidőre visszacsereélik. Az ügyletek *kétoldalú megállapodások alapján* köttenek, és a finomhangolási műveleteket szolgálják.

2.1.4. Fix futamidejű betétek

Az Eurórendszer fix futamidejű betétek elhelyezésére hívhatja fel a piaci szereplőket. A betétek a nemzeti bankoknál kerülnek elhelyezésre, és a futamidő alatt nem mondhatók fel. A betét feltételei *tenderen vagy bilaterális megállapodás keretében* kerülnek kialakításra. A betételhelyezés a finomhangolási műveletek részeként a *piaci likviditásfelesleg lekötését szolgálja*.

2.1.5. Hitelviszonyt megtestesítő EKB-értékpapírok kibocsátása

A nyíltpiaci műveletek részeként az Eurórendszer *strukturális műveletek* végzésére is jogosult, amennyiben a bankrendszerrel szembeni strukturális pozícióját kívánja

kiigazítani. Az EKB hitelviszonyt megtestesítő értékpapírjának kibocsátására *szabvány-tenderek*en kerül sor, egy évnél rövidebb futamidőre. A tendereket a nemzeti bankok hirdetik meg.

2.2. Jegybanki rendelkezésre állás

Ebbe a körbe olyan jegybanki eszközök tartoznak, amelyek – ellentétben a nyíltpiaci műveletekkel – nem a nemzeti bankok, hanem a *piaci szereplők kezdeményezésére* vehetők igénybe. Az Eurórendszer ennek két típusát ismeri: a marginális hitellehetőséget és a betéti lehetőséget. A *marginális hitellehetőség* egynapos (overnight) hitelbiztosítását jelenti, amelyet az Eurórendszer (a jegybankok útján) megfelelő fedezet ellené-

ben nyújt. A *betéti lehetőség* pedig egynapos betét elhelyezését teszi lehetővé a nemzeti bankoknál.

Ezek a jegybanki eszközök csak *biztonsági szerepet töltenek be*, kamatfeltételeik rosszabbak a piaci kamatszintnél, ezért a piaci szereplők csak kivételesen veszik igénybe.

2.3. Kötelező tartalék

A KBER Alapokmány 19. cikke felhatalmazza az EKB-t, hogy a monetáris politikai célok megvalósítása érdekében kötelező tartalék elhelyezését írja elő a hitelintézetek részére. A tartalék elhelyezésére az Eurórendszer nemzeti bankjainál kerül sor.

A kötelező tartalékolás során a hitelintézetek kötelesek forrásaik egy meghatározott hányadát (jelenleg 2 százalékát) a jegybankoknál vezetett számlára helyezni, és meghatározott ideig ott tartani. Az így elhelyezett állomány csökkenti a bankrendszer likviditását, és ez *növeli a jegybankpénz iránti keresletet*.

Az elhelyezett tartalék után az Eurórendszer *kamatot* fizet. A tartalékolási kötelezettség teljesítését a jegybankok ellenőrzik. A kötelezettség megsértése *pénzügyi szankciót* von maga után.

Ahogy a leírtakból látható, a monetáris politika hatékony működése érdekében az Eurórendszer – középpontban az EKB-val – rendkívül részletesen kidolgozott intézményi és jogi háttérrel rendelkezik. Ennek eredményességében a nemzeti bankok kulcsszerepet töltenek be, mint az EKB „helyi képviselői” nap mint nap együttműködnek a piaci szereplőkkel a monetáris politikai célok megvalósítása érdekében. A csatlakozó országok jegybankjainak mint az Eurórendszer jövőbeli tagjainak is fel kell készülniük arra, hogy néhány év múlva e rendszer részeként fognak működni. A Magyar Nemzeti Bankban ez a munka már megkezdődött, és a monetáris politikai eszköztár közelítése az Eurórendszer szabályaihoz a jövőben is elsődleges prioritás lesz.

II. Az Európai Központi Bank helye az európai intézményi struktúrában

A Gazdasági és Monetáris Unió intézményi és jogi kereteit az Európai Unióról szóló Szerződés (Maastrichti Szerződés, Az Európai Közösséget létrehozó Szerződés – a továbbiakban: EK-Szerződés – módosítása) fektette le 1992-ben. Az EK-Szerződésbe iktatott cikkek (105–124. cikk), illetőleg a hozzá csatolt, jogi szempontból vele teljesen egyenértékű jegyzőkönyv a Központi Bankok Európai Rendszere és az Európai Központi Bank Alapokmányáról egy teljesen új, történelmileg egyedülálló intézményi struktúra kereteit állította fel.

Ez az új struktúra – tekintettel a nemzeti banki feladatok specialitásaira – sajátosan illeszkedik a közösségi intézményrendszer elemeihez, és teljesen *új típusú viszonyokat* hozott létre a tagállamok és a nemzeti bankok kapcsolatában is. A következőkben ezeket mutatjuk be.

1. Az EKB a közösségi intézményrendszerben

A közösségi intézmények felsorolását az EK-Szerződés 7. cikke tartalmazza. Ebbe a körbe öt intézmény, az Európai Parlament, a Tanács, a Bizottság, a Bíróság és a Számve-

vőszék tartozik. Az Európai Központi Bankot külön, a 8. cikkben említi az EK-Szerződés. Ez a megkülönböztetés is jelzi, hogy az *EKB sajátos státusú intézménynek* számít a közösségi intézményi struktúrában.

Az EKB-t mint intézményt elsősorban a közösségi jog hatálya alá tartozó, független, speciális hatáskörrel rendelkező szervezetként lehet definiálni.

Az EKB monetáris politikai feladatát *önállóan*, elsődleges céljának, az árstabilitásnak megvalósítása érdekében látja el, tehát nem a Közösség vagy intézményei nevében vagy megbízásából jár el, hanem az EK-Szerződésben ráruházott hatáskör alapján. Ez nem azt jelenti, hogy működése során nincs tekintettel az általános közösségi célokra, de feladatait nem az említett intézményeknek alárendelve végzi. Az EKB számára tehát az EK-Szerződés 105. cikk (1) bekezdésében megfogalmazott *árstabilitás* a legfontosabb „vezérelv”, és emellett abban az esetben támogatja a Közösség céljainak elérését, ha mindez az árstabilitás mint elsődleges cél elérését nem veszélyezteti.

Az EKB-nak a közösségi intézményrendszerben való elhelyezésekor a monetáris politikán kívül még két közösségi politikát szük-

séges megemlíteni. Ezek: az EK-Szerződés 111. cikke által szabályozott *árfolyam-politika*, amelyről a Tanács határoz az EKB-val az árstabilitás célkitűzésével összhangban álló konszenzus elérése céljából folytatott konzultációt követően; valamint a *gazdaságpolitika*, amely az EK-Szerződés 98. cikke szerint a tagállamok hatáskörében maradt, de ezt közös érdekű ügynek tekintik, és összehangolják a Tanács ajánlásában meghatározott átfogó gazdaságpolitikai iránymutatóknak megfelelően. (Az árfolyam-politika az euróvezeten kívüli tagállamok esetében tagállami hatáskörben van, de szintén közös érdekű politikának számít)

Az EKB *függetlenségét* egyértelműen deklarálja a 108. cikk, amely nemcsak az utasítások adását tiltja meg a közösségi intézmények részéről, hanem a befolyásolási törekvéseket is meg kívánja akadályozni. A függetlenség követelménye tehát alkotmányos szinten jelenik meg azzal, hogy mindezt maga az EK-Szerződés tartalmazza, amelynek megváltoztatásához a tagállamok egyhangú döntésére és a nemzeti parlamentek ratifikációjára lenne szükség. Ez a nagyon erős jogi védelem a monetáris politika politikamentes irányításának lehetőségét hozza meg.

Az EKB, mint nemzeti keretek felett álló, szupranacionális szervezet természetesen *jogi személyiséggel rendelkezik*, így a maga

nevében szerezhet jogokat, köthet szerződéseket, részt vehet nemzetközi szervezetek munkájában, perképes és perelhető, és ennek részeként felel az általa esetleg okozott károkért. Az Európai Bíróság joghatósága is kiterjed rá.

A KBER irányításának jogosítványai az EKB döntéshozó szerveit illetik meg. Ezek közül első helyen említendő a legfontosabb monetáris politikai döntésekért felelős *Kormányzótanács*, amelynek ülésén a Tanács elnöke és a Bizottság egy tagja részt vehet, de – az EKB függetlenségének szellemében – szavazati joggal nem rendelkezik. A Tanács elnöke megvitatásra irányuló indítványt nyújthat az EKB Kormányzótanácsa elé. Az EKB elnökét meghívják a Tanácsnak azokra az üléseire, amelyeken a KBER céljaival és feladataival kapcsolatos ügyeket vitatnak meg.

Az EKB operatív irányításának, illetőleg a monetáris politikai döntések végrehajtásának feladatát az *Igazgatóság* látja el. Az Igazgatóság tagjainak függetlenségét – mint arról a korábbiakban már részletesen szövegtünk – a rájuk vonatkozó speciális kinevezési szabályok, továbbá nyolc éves, nem megújítható kinevezési időtartamuk hivatott biztosítani.

A harmadik számú vezető testület az *Általános Tanács*, amely azonban inkább tanácsadói, véleményezési jogokkal rendel-

kezik. Tagjai az EKB elnöke, alelnöke és a tagállamok jegybankjainak elnökei.

Az EKB önálló működésének, továbbá a KBER eredményes irányításának legfontosabb záloga az EKB *jogalkotási hatásköre*. Az eurót bevezető országok jegybankjai (tehát azok, amelyek a feladták az önálló monetáris politika alakításának jogát) kötelesek az EKB iránymutatásai és utasításai alapján eljárni. Ennek betartását az EKB ellenőrzi, és szükség esetén a jegybankokat

szankcionálhatja, sőt eljárást indíthat ellenük az Európai Bíróság előtt.

A jogalkotási hatáskör nemcsak a KBER-en belül és a jegybankokra terjed ki. Az EKB rendeletei mindenkire, teljes egészükben kötelezőek és közvetlenül alkalmazandók, a határozatok pedig címzettjeik vonatkozásában kötelező érvényűek. A rendeletek és a határozatok mint közösségi jogforrások elsőbbséget élveznek a nemzeti joggal szemben. Ezen túlmenően az EKB jogosult

nem kötelező érvényű ajánlások és vélemények kiadására is.

A legfontosabb európai közösségi jogszabályokat a Tanács fogadja el. Korábban a Bizottság rendelkezett a Tanács jogalkotására irányuló kezdeményezés kizárólagos jogával. Az EKB – az Európai Unióról szóló Szerződés módosítása eredményeként – az EK-Szerződés 107. cikk (6) bekezdése és a 111. cikk vonatkozásában kezdeményezheti a Tanács jogalkotását.

Az önállóság érdekében az EKB *anyagi forrásait* illetően sem kötődik a Közösséghez, működésének anyagi bázisát részvényesei, a tagállamok nemzeti bankjai biztosítják. Mindez a másik irányban is megvalósul: az EK-Szerződés egyértelműen tiltja, hogy a Közösség finanszírozásában – akár hitelnyújtás formájában – az EKB részt vegyen, vagy bármilyen formában pénzügyi támogatást biztosítson részére.

Az EKB függetlenségének ellensúlyát az *elszámoltathatósága, beszámolási kötelezettsége*, valamint a *transzparencia* és *nyitottság* követelménye képezik. Az EKB a KBER tevékenységéről, valamint az előző és a folyó év monetáris politikájáról szóló *éves jelentést* készít az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak és a Bizottságnak, valamint az Európai Tanácsnak. Ezt a jelentést az EKB elnöke nyújtja be a Tanácsnak és az Európai Parlamentnek, ez utóbbi annak alapján álta-

lanos vitát tarthat. Az EKB Igazgatóságának tagjait és elnökét az Európai Parlament felkérésére vagy saját kezdeményezésükre a Parlament hatáskörrel rendelkező bizottságai meghallgathatják. A Gazdasági és Monetáris Unió harmadik szakaszának kezdete óta az EKB elnöke legalább negyedévente beszámolt a Parlament megfelelő bizottságainak.

2. Az EKB viszonya a tagállamokkal

Az EKB korábban tárgyalt függetlensége nemcsak a Közösséggel és intézményeivel szemben valósul meg, hanem kiterjed a tagállamok kormányaira és minden más szervre is. Tehát a tagállamok ugyanúgy nem adhatnak utasításokat a számára, és tartózkodniuk kell attól is, hogy bármilyen formában befolyásolják az EKB döntéshozó szerveit vagy azok tagjait. Ugyanezt a függetlenséget kell a tagállamoknak saját jegybankjaik számára is biztosítani, kizárva ezzel a közvetett befolyásolás lehetőségét is.

3. Az EKB és a nemzeti bankok viszonya

A Maastrichti Szerződés megalkotásakor alapvetően két lehetséges megoldás között választhattak a szerződés írói. Egyik alternatívaként egy egységes struktúra részeként

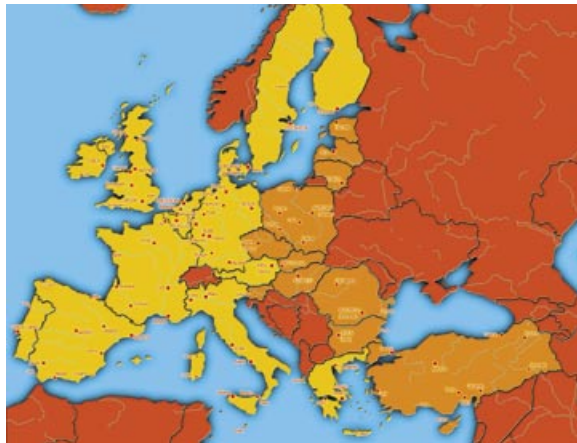

az EKB létrehozása mellett a nemzeti bankok teljes megszűntetése merült fel, a másik megoldásként pedig egy dualista struktúra, amelyben az EKB mellett a nemzeti bankok is tovább működnek. Végül ez utóbbi alternatíva győzedelmeskedett, amiben valószínűleg az is szerepet játszott, hogy a szerződés KBER-re vonatkozó részét a jegybanki kormányzók bizottsága szövegezte.

Az EKB részvényesei tehát a nemzeti bankok lettek, de ez nem jelenti azt, hogy a gyakorlatban valódi tulajdonosi jogokat gyakorolhatnának felette. A KBER Alapokmánya szerint a nemzeti bankok a KBER integráns részei. Tekintettel arra, hogy a KBER irányítását az EKB döntéshozó testületei végzik, így egyértelmű, hogy *valójában a nemzeti bankok vannak alárendelve az EKB-nak*. Ez az alárendeltség elsősorban az eurót bevezető országok jegybankjaira (az Eurórendszer jegybankjaira) vonatkozik, amelyek kötelesek az EKB iránymutatásait és utasításait követni. Bár az Eurórendszer jegybanki kormányzói részt vesznek a Kormányzótanács munkájában, azonban ott nem képviselhetnek nemzeti érdekeket, a döntések meghozatalánál az Eurórendszer érdekeit kell szem előtt tartaniuk. Bár jelenleg még az országok nagysága, gazdasági ereje a szavazásoknál nem számít, az „egy ember egy szavazat” elv érvényesül, a korábban ismertetett új rotációs szavazási rend

lép életbe, amint az euróövezet tagjainak a száma eléri a 15-öt.

Azok a tagállamok, amelyek monetáris politikai önállóságukat megtartották (Dánia, az Egyesült Királyság, Svédország, és a jövő évtől az új tagállamok, így Magyarország is), speciális helyzetben vannak, jegybankja-

ik és az EKB között inkább egyfajta *együttműködés, koordináció* valósul meg, így nem vehetnek részt az Eurórendszerrel érintő döntések meghozatalában. Jegybanki kormányzók nem tagjai a Kormányzótanácsnak, csak az Általános Tanács munkájában vesznek részt.

Az EKB és a nemzeti bankok viszonya azonban nem kizárólag alá-, fölérendeltségi kapcsolatot jelent. A nemzeti bankok részt vesznek az EKB stratégiai döntéseinek

kialakításában és a szakmai kérdések megvitatásában.

Ennek formája a KBER bizottsági rendszere, amely a jegybanki munka teljes spektrumát felöleli. Jelenleg a következő *KBER-bizottságok* működnek: Számviteli és Monetáris Jövedelem Bizottság (AMICO), Bankfelügyeleti Bizottság (BSC), Bankjegy Bizottság (BANCO), Költségvetési Bizottság (BUCO), Kommunikációs Bizottság (ECCO), IT Bizottság (ITC), Belső Könyvvizsgáló Bizottság (IAC), Nemzetközi Kap-

csolatok Bizottsága (IRC), Jogi Bizottság (LEGCO), Nyíltpiaci Műveletek Bizottsága (MOC), Monetáris Politikai Bizottság (MPC), Fizetési és Elszámolási Rendszerek Bizottsága (PSSC), Statisztikai Bizottság (STC). A KBER-bizottságok többsége albizottságokat és munkacsoportokat hozott létre.

A KBER-bizottságok *tanácsadó testületek*, tehát formális, az EKB-ra kötelező döntéseket nem hoznak, de lehetőséget biztosítanak arra, hogy a jegybankok hallassák hangjukat az EKB döntéshozatali eljárásában.

3 EK-Szerződés 4. cikk (2)

4 A Közösség az EK-Szerződésben ráruházott hatáskörök és a számára kijelölt célkitűzések keretén belül járhat el. Azokon a területeken, amelyek nem tartoznak kizárólagos hatáskörébe (tehát amikor egy kérdésben mind a Közösség, mind a tagállamok rendelkeznek hatáskörrel), a szubszidiaritás elvének megfelelően a Közösség csak akkor és annyiban járhat el, amennyiben a tervezett intézkedés célkitűzéseit a tagállamok nem tudják kielégítően megvalósítani, és ezért a tervezett intézkedés terjedelme vagy hatása miatt azok közösségi szinten jobban megvalósíthatók. A Közösség intézkedése nem léphetik túl az EK-Szerződés célkitűzéseinek eléréséhez szükséges mértéket

5 EK-Szerződés 107.5 cikk, Alapokmány 41. cikk

6 EK-Szerződés 107.6. cikk, Alapokmány 42. cikk

7 EK-Szerződés 105.4 cikk, Alapokmány 4. cikk

8 A Tanács a Bizottság javaslata alapján, az Európai Parlamenttel és az EKB-val folytatott konzultációt követően, vagy az EKB ajánlása alapján, az Európai Parlamenttel és a Bizottsággal folytatott konzultációt követően minősített többséggel fogadja el a KBER Alapokmányának 4., 5.4., 19.2., 20., 28.1., 29.2., 30.4. és 34.3. cikkében említett rendelkezéseket

9 EK-Szerződés 48. cikk

10 EK-Szerződés 110. cikk (1), Alapokmány 34.1 cikk

III. Az Európai Központi Bank részvétele az európai jogalkotásban

Az Európai Központi Bank jogalkotási szerepének áttekintése előtt érdemes megjegyezni, hogy a Központi Bankok Európai Rendszere nem tekinthető olyan szövetségi rendszernek, amelyben az EKB és a tagállami központi bankok konkuráló hatáskörei versenyeznek. Az Európai Közösséget létrehozó Szerződés a monetáris politikát egyértelműen az Európai Közösség kizárólagos hatáskörébe utalja³, ezért nem érvényesül e területen a szubszidiaritás elve⁴. A közösségi jog a KBER-ben az EKB döntéshozó szervei, a Kormányzótanács és az Igazgatóság kezében centralizálta a döntéshozatalt.

1. Az EKB részvétele az európai jogalkotásban

Az EK-Szerződés, a Központi Bankok Európai Rendszere és az Európai Központi Bank Alapokmánya felruhazza az EKB-t az európai jogalkotásban való részvételre irányuló jogosultsággal. Ez a jogosultság három területre bontható:

- Az EKB javaslattevési joggal rendelkezik a KBER Alapokmányának a módosítására⁵, valamint kiegészítő jogalkotásra⁶.

- Az EKB konzultációs joggal rendelkezik a közösségi jogalkotásban⁷. Konzultálni kell az EKB-val:
 - » a hatáskörébe tartozó valamennyi közösségi jogi aktusra irányuló javaslattal kapcsolatban;
 - » a nemzeti hatóságoknak az EKB hatáskörébe tartozó jogszabály-tervezetekkel kapcsolatban, a Tanács által az EK-Szerződés 107. cikk (6) bekezdésében⁸ megállapított eljárásnak megfelelően meghatározott kereteken belül és feltételek mellett;
 - » az EKB a hatáskörébe tartozó területeken véleményt terjeszthet a megfelelő közösségi intézmények vagy szervek vagy a nemzeti hatóságok elé;
 - » az EK-Szerződés monetáris területet érintő intézményi módosításai esetében⁹.
- Az EKB feladatkörében jogszabályokat bocsáthat ki és egyéb jogi eszközöket alkalmazhat¹⁰.

Az utolsó pontban említett jogi instrumentumokra összefoglalóan alkalmazható az „EKB-jog” megjelölés. Az EK-Szerződés, a KBER/EKB Alapokmány, a Tanács által elfogadott másodlagos jog és az EKB-jog jelenti együtt a KBER-re vonatkozó joganyagot.

Az EKB jogi eszközei két csoportot alkotnak: az egyik a „külső hatályal” rendelkező eszközök köre, a második pedig a KBER egyes szereplőire, az EKB-ra, illetve a nemzeti központi bankok tevékenységére vonatkozó „belső hatályal” rendelkező eszközök köre.

2. EKB jogi aktusok

A KBER-re bízott feladatok teljesítése érdekében az EKB az EK-Szerződés rendelkezéseinek megfelelően és a KBER Alapokmányában megállapított feltételek mellett

- rendeleteket alkot a KBER Alapokmányában meghatározott feladatok végrehajtásához szükséges mértékben, valamint a Tanács az EK-Szerződés 107. cikk (6) bekezdésében említett jogi aktusaiban megállapítandó esetekben;
- meghozza az EK-Szerződés és a KBER Alapokmánya értelmében a KBER-re ruházott feladatok végrehajtásához szükséges határozatokat;
- ajánlásokat tesz és véleményeket ad.

Az itt felsorolt eszközök az úgynevezett *külső hatályal rendelkező eszközök*, ame-

lyek tehát a KBER-t alkotó alanyokon kívül (EKB, nemzeti központi bankok) mindazon jogalanyokra is vonatkoznak, amelyeket a KBER alapvető feladatai érintenek.

2.1. Az EKB-rendelet

A rendelet *általános hatályal bír*. Egészében kötelező és közvetlenül alkalmazandó valamennyi EU-tagállamban, külön nemzeti jogalkotás nélkül válik valamennyi tagállam jogrendszerének részévé. Megjegyezzük azonban, hogy az EKB-rendelet az EK-Szerződés alapján derogációval rendelkező tagállamok számára nem állapít meg sem kötelezettséget, sem jogosultságot.

A rendelet általános hatálya a címzettek körének (közösségi intézmények, tagállamok, természetes és jogi személyek) absztrakt meghatározását jelöli. A rendeletnek ez a vonása leginkább a határozattól különbözteti meg, amely konkrét, csupán korlátozott számú, meghatározott címzettek szól.

A rendelet *egészében kötelező* jellege arra utal, hogy a tagállamoknak a végrehajtás során ki kell zárniuk részleges, szelektív módon történő alkalmazását.

11 A nem megfelelő indokolás az aktus megsemmisítéséhez vezethet.

12 Az Európai Unió hivatalos nyelveinek száma megegyezik a tagállamok hivatalos nyelveinek számával, tehát a jelenleg 15 tagú EU-nak 12 hivatalos nyelve van: dán, holland, angol, francia, német, görög, ír, olasz, portugál, spanyol, svéd, finn. Ezek közül azonban az ír speciális státussal bír, mert a gyakorlatban nem használják, így a közösségi jogot tartalmazó hivatalos közlöny, az Európai Közösségek Hivatalos Lapja 11 nyelven jelenik meg. Magyarország csatlakozását követően a magyar nyelv is az EU hivatalos nyelve lesz.

13 EKB ügyrend 17. cikke, OJ 1999 No L 125/34

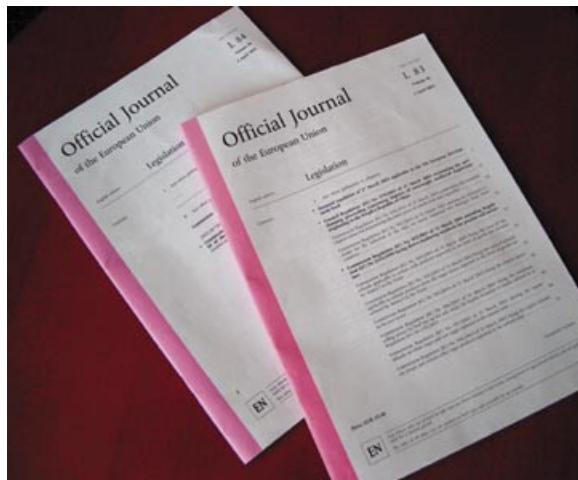

A *közvetlen alkalmazhatóság* lényege az, hogy a közösségi jog valamely előírása tagállam jogrendszerének közbejötté nélkül érvényesül, vagyis a tagállamban történő alkalmazáshoz nincs szükség belső jogi aktusra, sőt ilyen belső jogi aktus meghozatala tilos. A rendeletekkel egyező tartalmú tagállami jogszabályok elfogadására tehát sem szükség, sem pedig lehetőség nincsen. A közösségi jog megsértését valósítja meg azonban a rendelettel ellentétes nemzeti szabályozás hatályban tartása, függetlenül attól, hogy a rendelet közvetlenül hatályos, és elsődlegességet élvez a tagállami jogszabállyal szemben. Egyes rendeletek felhívhatják a tagállamokat végrehajtási típusú, a rendelet alkalmazásához szükséges – azt tartalmilag kiegészítő – jogszabályok megalkotására (ebben az esetben a rendelet és a tagállami jogszabály ahhoz hasonló viszonyban állnak, mint a nemzeti jogrendszerben valamely törvény és végrehajtási rendelete).

Az EKB jogilag kötelező aktusai kapcsán formai követelmény, hogy a kibocsátó szervnek *indokolnia kell*, miért kerül sor az aktus meghozatalára¹¹. Ez egyrészt a jogalap megnevezését, másrészt azoknak a megfontolásoknak a feltárását jelenti, amelyek a kibocsátáshoz vezettek. Ahhoz, hogy harmadik személyekre kötelező legyen, közzé kell tenni az Európai Közösségek Hivatalos Lapjában az EU valamennyi hivatalos nyelvén¹². Hatály-

balépésének napja, amennyiben azt saját maga nem jelöli meg, a megjelenést követő huszadik nap.

Az EKB ügyrendje alapján¹³ az EKB-rendeleteket főszabály szerint a *Kormányzótanács fogaadja el*, és az EKB nevében az *elnök írja alá*. A Kormányzótanács jogalkotási

hatáskörét átruházhatja az Igazgatóságra. Az ilyen hatáskör-átruházás esetében azonban meg kell jelölnie a hatáskör-átruházás területét és korlátait.

2.2. Az EKB-határozat

A határozat *egészében kötelező a címzettjére*. A határozat címzettje lehet az eurózóna bármely természetes és jogi személye, valamint az eurózóna tagállamai.

Az EKB dönthet úgy, hogy a határozatot megjelenteti az EK Hivatalos Lapjában, ebben az esetben valamennyi hivatalos nyelven közzéteszik.

A határozatot a *Kormányzótanács* vagy az *Igazgatóság jogosult kibocsátani* saját hatáskörében eljárva. A határozatot *indokolással* kell ellátni. Határozat elfogadására kerül sor például, ha az EKB statisztikai adatszolgáltatást ír elő egy vállalkozás számára, vagy amikor a kötelező tartalékolás alól mentesítést ad egy intézménynek, illetve amikor bírságot szab ki egy intézményre a kötelező tartalék előírások vagy a statisztikai adatszolgáltatási kötelezettség megsértése miatt.

Ugyanakkor a határozat egyedi jellege elhalványulhat azokban az esetekben, amikor a címzett a tagállamok, illetve a természetes és jogi személyek meghatározott köre, a határozat ekkor normatívvá válhat. Az ilyen határozatokat a szakirodalom *atipikus határozatoknak* nevezi (vagy úgynevezett *Beschlüsse*), ezek valahol az EKB-rendeletek és az egyedi címmel rendelkező határozatok között helyezkednek el. A normatív jelleg teszi hasonlatossá a rendelethez, ami pedig megkülönbözteti tőle az az, hogy

nem automatikusan érvényesül, szükség van megfelelő jogi eszközökre, hogy a gyakorlatban érvényesüljön. Ilyen atipikus határozatokra példa:

- az Európai Központi Bank EKB/2001/7 határozata az euróbankjegyek címleteiről, specifikációjáról és reprodukálásáról, valamint a bankjegyek cseréjéről és bevonásáról, amelynek keretében a Kormányzótanács döntött arról, hogy az euróbankjegyeket hét címletben bocsátják ki (5–500 eurós bankjegy);
- az Európai Központi Bank EKB/1998/12 határozata az EKB dokumentációjához és irattárához való nyilvános hozzáférésről, amelyben megállapították azt az eljárást, amely a magánszemélyeknek az EKB igazgatási dokumentumaihoz történő hozzáférésére vonatkozik.

Mindkét határozat (*Beschlüsse*) hatását tekintve hasonló a rendelethez, azonban egyik sem keletkeztet közvetlenül és automatikusan jogokat és kötelezettségeket magánszemélyek részére.

2.3. Az EKB-ajánlás

Az ajánlások és a vélemények *nem kötelezőek*, ezek alkotják az úgynevezett „puha EKB-

14 Az EU teljes joganyagát nevezik *acquis communautaire*-nek. Az *acquis* normákból és joggyakorlatból áll, magában foglal minden olyan jogszabályt, alapelvet, egyezményt, nyilatkozatot, határozatot, véleményt, célkitűzést és gyakorlatot (beleértve az Európai Bíróság gyakorlatát), amely a Közösségre vonatkozik, függetlenül attól, hogy jogilag kötelező-e vagy sem.

15 A Tanács 98/415 EK határozata

jogot”. Bár hatályukat tekintve nem kötelező közösségi jogi aktusok, a nemzeti bíróságoknak, ha a közösségi joggal kapcsolatos ügyekben járnak el, ha nem is normaként kell alkalmazniuk, de figyelembe kell venniük ezeket. Tartalmukat az Európai Bíróság is figyelembe veszi ítéleteinél. Az *acquis communautaire*¹⁴-ben a kötelező és a nem kötelező normák összekapcsolása annak elismerését jelenti, hogy a jogfejlődésben bizonyos jogszabályok előbb kötelező erő nélküli nyilatkozatok, ajánlások formájában jelennek meg, és csak a későbbiekben válnak jogilag kötelezővé. A *Kormányzótanács* és az *Igazgatóság* egyaránt *bocsáthat ki* ajánlást és véleményt saját hatáskörében eljárva.

Két típusú EKB-ajánlás létezik. Az egyik típusú ajánlással az EKB *közösségi jogalkotási eljárást kezdeményezhet*, amelynek közösségi kiegészítő jogalkotás, illetve az EK-Szerződés módosítása lehet az eredménye. A másik típusú ajánlással az EKB valamilyen *cselekvésre, eljárásra* (nem feltétlenül jogi, jogalkotási) *tesz indítványt*. Az ilyen ajánlás címzettje lehet jogi személy, természetes személy, az Európai Unió valamely intézménye vagy tagállama. A második típusú ajánlásra példa:

- az Európai Központi Bank EKB/1998/7 ajánlása az euróbankjegyek és érmék jogi védelmének megerősítésére irányuló egyes intézkedések elfogadásáról, ennek

címzettje a Tanács, az Európai Parlament, a Bizottság és a tagállamok;

- az Európai Központi Bank EKB/1998/NP21 statisztikai tárgyú ajánlása, amelynek a címzettje a Belga-Luxemburgi Valuta Intézet, Írország Központi Statisztikai Hivatala és az Olasz Valuta Hivatal (Ufficio Italiano dei Cambi).

2.4. Az EKB-vélemény

Az EKB véleményt bocsát ki minden alkalommal, amikor valamely közösségi intézmény vagy tagállam *konzultációt folytat* az EKB-val az EK-Szerződés, illetve az Alapokmány módosítása tárgyában. Ezenkívül az EKB a hatáskörébe tartozó területeken saját elhatározásából véleményt terjeszthet a megfelelő közösségi intézmények vagy szervek vagy a nemzeti hatóságok elé.

Az EKB-val konzultációt folytató *nemzeti hatóság köteles bevárni* az EKB-véleményt, és *tartalmát figyelembe venni*, mielőtt meghozza végleges határozatát. Az EKB általában 1 hónap alatt folytatja le a konzultációs eljárást, Magyarország csatlakozását követően a jogalkotásban részt vevő magyar hatóságoknak a jogszabály-előkészítés során erre tekintettel kell lenniük. Az Európai Bíróság esetjoga szerint a közösségi jog által a nemzeti jogalkotással szemben támasztott követelmények¹⁵ megsértése esetén az adott nemzeti jog nem alkalmaz-

ható¹⁶. Ez a körülmény a véleményt nem kötelező jellege ellenére jelentős eszközzé teszi.

Az EKB határozhat úgy, hogy nyilvánosságra hozza határozatait, ajánlásait és véleményeit. Az Európai Bíróság felülvizsgálhatja és értelmezheti az EKB aktusait.

2.5. Az „EKB-irányelv”

Az EK-Szerződésnek a közösségi intézmények és az EKB részére rendelkezésre álló jogi eszközöket felsoroló 110. és 249. cikkét összevetve kitűnik, hogy az EKB-felsorolásból hiányzik az irányelv (EKB-rendelet, EKB-határozat, EKB-ajánlás, EKB-vélemény vö. az Európai Parlament és a Tanács együttes, valamint a Tanács, illetve a Bizottság rendelete, irányelve, határozata, ajánlása vagy véleménye).

Az irányelv az *elérendő célokat illetően minden címzett tagállamra kötelező*, azonban a *forma és az eszközök megválasztását a nemzeti hatóságokra hagyja*. Az irányelv a *kétszintű jogalkotás megfelelő eszköze*, mind közösségi, mind tagállami szinten jogalkotási hatáskört feltételez.

Mindezek alapján érthető, hogy az EK-Szerződés 110. cikkéből és a KBER/EKB Alapokmány 34.1 cikkéből miért „hiányzik” az irányelv. Ahogy azt korábban említettük a *KBER keretében csak egy döntési szint van*, és ez az EKB szintje. Az *EKB hatásköre kizárólagos* hatáskört jelent, ebben a körben a tagállamok kifejezetten és visszavonhatatlanul átruházták hatáskörüket a közösségi szintre. A közösségi jog egyéb olyan területén, amely a közösség kizárólagos hatáskörébe tartozik, mint például a közös agrárpolitika, a rendeletekkel történő szabályozás a jellemző, szemben az irányelvekkel történő kétszintű szabályozással.

Egyetlen olyan terület említhető, ahol az irányelvvel történő szabályozás elképzelhető lehet: az EKB kizárólagos hatáskörébe tartozik devizaműveletek végzése és a tagállamok hivatalos devizatartalékainak tartása és kezelése, ez azonban nem érinti a devizában tartott technikai egyenlegek tagállamok kormányai által történő tartását és kezelését.

A devizatartalékot megtestesítő eszközök EKB-nak történő átadását követően a nem-

16 C-194/94 CIA Security International SA v Signalson and Securitel [1996] ECR I-2201, 54 bekezdés

17 KBER/EKB Alapokmány 31.2 és 31.3 cikke

18 A hivatalos magyar fordítás szerint:

irányelv: directive (angol), directive (francia), Richtlinie (német)

iránymutatás: guideline (angol), orientation (francia), Leitlinie (német)

19 A közösségi jog a nemzeti joggal (annak bármilyen szintű, korábbi vagy későbbi jogszabályával) szemben elsőbbséget élvez, a nemzeti jog nem akadályozhatja a közösségi jog érvényesülését, alkalmazását.

zeti központi bankoknál maradó devizatartalékokkal végzendő valamennyi egyéb művelethez, továbbá a tagállamoknak a devizában tartott technikai egyenlegeikhez kapcsolódó műveleteihez meg kell szerezni az EKB jóváhagyását annak érdekében, hogy biztosítsák a Közösség árfolyam- és monetáris politikájával való összhangot. A Kormányzótanács a tagállamoknak címzett kivételes jogi aktust bocsát ki az ilyen műveletek lebonyolítása céljából¹⁷. Az ilyen kivételes jogi aktus természetéből adódóan tekinthető az „EKB-irányelv” kivételes példájának, amit a KBER/EKB Alapokmány német nyelvű verziója által használt Richtlinie (irányelv)¹⁸ megjelölés is megerősít.

3. Egyéb EKB jogi eszközök

Az EKB-jog belső hatállyal (KBER relevanciával) rendelkező eszközei az *iránymutatás*, az *utasítás* és a belső *határozat*. Az eurórendszer alkotó szereplők az EKB és az euróöna-tagállamok nemzeti központi bankjai független jogalanyok, ezt a struktúrát alapul véve az EKB-nak rendelkeznie kell a megfelelő jogi eszközökkel, hogy biztosítani tudja az eurórendszer hatékony és egységes működését az EK-Szerződésben meghatározott elsődleges célkitűzés elérése – az árstabilitás fenntartása – érdekében. A nemzeti központi bankok a KBER szerves részét képezik,

és az EKB iránymutatásainak és utasításainak megfelelően tevékenykednek.

Az *iránymutatás és az utasítás speciális kötelező jogi eszközök*, amelyek létrehozására az eurórendszer különleges struktúrája miatt volt szükség. Formális jogi eszközöknek tekintendők, céljuk a KBER-re bízott

alapvető feladatok belső hatáskörmegosztásnak megfelelő teljesítésének biztosítása. Tekintettel arra, hogy a közösségi jog részét képezik, ezért ezekre az eszközökre is vonatkozik a közösségi jog szupremáciájának elve¹⁹, az iránymutatással és az utasítással ellentétes nemzeti jogszabály alkalmazásától az eljáró nemzeti bíróságnak el kell tekintenie, azt nem alkalmazhatja.

Természetesen az EKB-jog külső hatállyal rendelkező eszközei szintén vonatkoznak a KBER-t alkotó EKB-ra és a nemzeti központi bankokra is.

3.1. Az EKB-iránymutatás

Főszabály szerint a *Kormányzótanács fogadja el* az iránymutatást²⁰, amelynek két lehetséges *címzettje* van:

- az Igazgatóság a monetáris politikát a Kormányzótanács által hozott iránymutatások és határozatok alapján hajtja végre;
- a nemzeti központi bankok az EKB iránymutatásainak és utasításainak megfelelően tevékenykednek, a Kormányzótanács megteszi az EKB iránymutatásai és utasításai betartásának biztosításához szükséges lépéseket, és ehhez megkövetelheti a szükséges információk rendelkezésére bocsátását.

Az iránymutatás nem tekinthető az úgynevezett puha jog részének, *jogilag kötelező* eszköz. Ezt támasztja alá egyrészt a KBER/EKB Alapokmány azon rendelkezése, amely szerint az Igazgatóság és a nemzeti központi bankok az iránymutatásoknak megfelelően kötelesek tevékenységüket folytatni. Ugyancsak a kötelező jelleget igazolja, hogy az EKB elődjének tekintett Európai Monetáris Intézet (EMI) Alapokmánya kifejezetten úgy rendelkezett, hogy az EMI-iránymutatás nem kötelező. A KBER/EKB Alapokmány ilyen rendelkezést nem tartalmaz, ebből arra lehet következtetni, hogy az EKB iránymuta-

tás kötelező jogi eszköz. Az EKB ügyrendje a Kormányzótanács jogalkotási hatásköréről beszél az iránymutatás kapcsán, ami szintén a kötelező jelleget erősíti.

A Kormányzótanács egyes esetekben átruházhatja az Igazgatóságra az iránymutatás kibocsátásának jogát, ilyenkor meg kell jelölnie a hatáskör-átruházás körét és korlátait. A kibocsátónak indokolnia kell, miért kerül sor az iránymutatás meghozatalára. A nemzeti központi bankokat értesíteni kell az iránymutatásról. Amennyiben az iránymutatás Hivatalos Lapban történő megjelenése mellett dönt a Kormányzótanács, a Közösség valamennyi hivatalos nyelvében meg kell jelentetni. Ezt abban az esetben teszi, ha úgy ítéli meg, hogy ez az alapvetően belső hatállyal rendelkező jogi eszköz a KBER-en kívüli alanyokat is érint, mint például

- az euróbankjegyekre vonatkozó rendelkezésekről szóló EKB/1999/3 iránymutatás vagy
- a fizetési-mérleg-statisztika, a nemzetközi tartalékok és a nemzetközi befektetési pozíció terén az Európai Központi Bank által meghatározott statisztikai adatszolgáltatási kötelezettségről szóló EKB/2000/4 irányelv esetében történt.

²⁰ Az EKB ügyrendjének 17.2 cikke

²¹ EK-Szerződés 99.2 cikk

Az EKB-iránymutatás egyértelműen elkülönül a tagállamok gazdaságpolitikájának összehangolására hivatott úgynevezett „*átfogó gazdaságpolitikai iránymutatásoktól*”, amelyekről a Tanács ajánlást fogad el²¹. Az EKB-iránymutatás és az ilyen átfogó iránymutatás közötti különbség rávilágít a Gazdasági Unió (a tagállamok gazdaságpolitikájának csupán összehangolása, koordinálása) és a Monetáris Unió (a monetáris politikára vonatkozó hatáskör végleges átruházása) eltérő mértékű integrációjának különbözőségére.

Az EKB-iránymutatás *általános keretszabályokat*, főbb előírásokat állapít meg, amelyek az Igazgatóság és a nemzeti központi bankok végrehajtását igénylik. Ebből a szempontból hasonló az EK-irányelvhez, amelyet a Közösség intézményei fogadnak el, és az elérendő célok tekintetében minden címzett tagállamra kötelező, azonban a forma és az eszközök megválasztását a nemzeti hatóságokra hagyja.

Azonban két lényeges különbséget kell megemlíteni az EK-irányelv és az EKB-iránymutatás között. Formális szempontból jelent különbséget, hogy az EK-irányelvek címzettei a tagállamok, az EKB-iránymutatás címzettei pedig az Igazgatóság vagy a nemzeti központi bankok. További különbség, hogy az EK-irányelv a kétszintű jogalkotás tipikus eszköze azokon a területeken, ahol mind a közösségi intézmények, mind a tagállamok rendelkeznek jogalkotási hatáskörrel.

A KBER keretében viszont minden döntéshozatali és jogalkotási hatáskört átruháztak a tagállamok az EKB döntéshozó szerveire, a Kormányzótanácsra és az Igazgatóságra. Ebből következően a nemzeti központi bankoknak címzett EKB-iránymutatás nem igényelhet nemzeti jogalkotást, csupán az iránymutatás végrehajtásáról lehet szó, adott esetben adminisztratív intézkedéssel, rendelkezéssel vagy az Igazgatóság, illetve a nemzeti központi bankok szerződés kötésével. Az iránymutatás decentralizált végrehajtásának konkrét formája – szabályozás vagy szerződéskötés – az adott nemzeti központi bankra vonatkozó jogszabályoktól függ.

3.2. Az EKB-utasítás

Az iránymutatás általános jellegével szemben az EKB-utasítás részletesen szabályozza a címzett tevékenységét.

Csak az *Igazgatóság bocsát ki* utasításokat, amelynek *címzettje* mindig *egy vagy több nemzeti központi bank*. Az Igazgatóság az ügyvitel, illetve a monetáris politika végrehajtása során bocsát ki utasításokat. Az Igazgatóság utasítási jogának mélysége függ a jogszabályi környezettől: minél részletesebben határozza meg a Kormányzótanács a nemzeti központi bankok kötelezettségeit iránymutatásában, az Igazgatóságnak annál kevésbé kell azt részleteznie utasításokkal.

A KBER/EKB Alapokmány 14.3 cikke, amely előírja a nemzeti központi bankok számára, hogy az utasításoknak megfelelően tevékenykedjenek, biztosítja az utasítás kötelező jellegét.

3.3. Az EKB belső határozata

Az iránymutatás és az utasítás mellett az EKB belső határozatokat hozhat, amelyekkel az Eurórendszer szervezeti és igazgatási természetű kérdéseit szabályozhatja. Nincs kifejezett címzettje, de a belső határozat *kötelező az Eurórendszerre*. Ilyen belső határozat például:

- az Európai Központi Bank 1998/2/EKB határozata az EKB alaptőkéjének befizetéséhez szükséges intézkedések meghatározásáról;
- az Európai Központi Bank 1998/14/EKB határozata az EKB alaptőkéjének a nem tag nemzeti jegybankok általi befizetéséhez szükséges intézkedések meghozataláról.

4. Az EKB-jog külső, illetve belső hatállyal rendelkező eszközei közötti különbség

Az EKB-jog úgynevezett belső hatállyal (Eurórendszeren belüli relevanciával) rendelkező eszközei, az iránymutatás és az utasítás

nem tekinthetők pusztán az Eurórendszer belső szervezeti szabályainak. Mivel azáltal, hogy meghatározzák a követendő magatartási-eljárási szabályokat, amelyektől az EKB és a nemzeti központi bankok megfelelő indoklás nélkül nem térhetnek el (biztosítani kell az egyenlő elbánás elvének érvényesülését), ezek az eszközök a szervezeten kívüli alanyokat is érinthetnek. Emellett az Európai Bíróság általában készséges a kötelező közösségi jogi aktusok közvetlen hatályának elismerésében. A közvetlen hatály elve alapján az Európai Bíróság szerint, függetlenül attól, hogy egyes közösségi jogi instrumentumok címzettei nem magánszemélyek, azok mégis hivatkozhatnak a nemzeti bíróságok előtt ezek rendelkezéseire, ha az érintett közösségi jogi aktus megfelel az Európai Bíróság által megállapított négy feltételből álló követelményrendszerének (az érintett norma kellőképpen egyértelmű és pontos, érvényesülése nem függ feltételtől, hatályosulása nem függ sem közösségi intézmények, sem tagállamok további intézkedéseitől, ezek számára nem enged mérlegelési lehetőséget, választást vagy döntési jogot). Függetlenül attól, hogy az iránymutatás címzettjei az Igazgatóság és a nemzeti központi bankok, az utasításé pedig a nemzeti központi bankok, tehát a KBER-t

22 A Tanács 1958/1/EGK rendelete, az EK-Szerződés 21. cikk harmadik bekezdése, 314. cikk és 7. cikk

alkotó alanyok számára kötelezők, az érintett természetes és jogi személyek a közvetlen hatály érvényesülése esetén hivatkozhatnak ezekre az EKB jogi eszközökre a nemzeti bíróságok előtt. A gyakorlatban például akkor merülhet fel ilyen eset, ha egy nemzeti központi bank nem megfelelően hajt végre egy EKB-iránymutatást vagy EKB-utasítást egy hitelintézzettel kötött szerződésben.

Felmerül a kérdés, hogy érdemes-e különbséget tenni az EKB-jog külső, illetve belső hatállyal rendelkező eszközei között, hiszen a külső hatályú, az Eurórendszeren kívüli alanyokra irányuló eszközök a KBER-t alkotó jogi személyekre is kötelezők, és a belső hatállyal rendelkező eszközöknek is lehet ez Eurórendszeren kívüli alanyokat érintő hatása.

Két alapvető különbség indokolja az EK-Szerződés 110.1 cikke és a KBER/EKB Alapokmány 34.1 cikke által szabályozott jogi aktusok, valamint az EKB-iránymutatás és utasítás közötti különbségtételt. Az egyik különbség az, hogy az EK-Szerződés 110.2 cikke és a KBER/EKB Alapokmány 34.2 cikke alapján csak az EKB-rendeletre és az EKB-határozatra vonatkoznak az EK-Szerződés 253–256. cikkeiben megállapított eljárási követelmények:

- indoklást kell tartalmazniuk, és utalniuk kell minden olyan javaslatra vagy véleményre, amelyet e szerződés értelmében be kell szerezni;

- a 251. cikkben megállapított eljárásnak megfelelően elfogadott rendeleteket és határozatokat közzéteszik az Európai Közösségek Hivatalos Lapjában;
- a bennük megjelölt napon vagy ennek hiányában a közzétételüket követő huszadik napon lépnek hatályba;
- a határozatokról értesíteni kell a címzettjeiket, és azok az értesítéssel lépnek hatályba;
- az unió bármely polgára és bármely természetes vagy jogi személy, aki/amely egy tagállamban lakik, vagy ott van bejegyzett irodája, jogosult hozzáférni az EKB dokumentumaihoz;
- az EKB olyan határozatait, amelyek vagyoni kötelezettséget rónak a jogalanyokra az államok kivételével, végrehajthatók.

Az iránymutatás és az utasítás tehát olyan eszköz, amely a KBER keretein belül a bizalmas, titkos feladat-végrehajtás lehetőségét biztosítja, ha a KBER-feladatok ezt igénylik. Ezenkívül az iránymutatásra és az utasításra nem vonatkoznak a közösségi jogra irányadó nyelvi követelmények²², ezért elképzelhető, hogy csak angol nyelvű hivatalos változata létezik, és az EKB monetáris politikájának gyors és hatékony végrehajtása érdekében csak angol nyelven értesítik a nemzeti központi bankokat.

A második különbség az EK-Szerződés 110.1 cikke és a KBER/EKB Alapokmány

34.1 cikke által szabályozott jogi aktusok, valamint az EKB-iránymutatás és utasítás között, hogy az EKB csak a rendelet-alkotási és a határozat-kibocsátási jogával élve képes magánszemélyekre kötelezettséget megállapítani. Az EKB-iránymutatás és utasítás kizárólag a KBER-t alkotó alanyokra vonatkozóan állapíthat meg kötelezettséget.

5. Az EKB-jog végrehajtása

Jóllehet az EKB-jog megalkotása és ezáltal a monetáris politika meghatározása az EKB döntéshozó szerveinek kezében centralizált, a nemzeti központi bankokra háruló monetáris politika végrehajtása azonban egyáltalán nem tekinthető másodlagosnak. Az EKB-jog végrehajtása az a pont, ahol az EKB-jog hatással van a hitelintézetekre, az értékpapír-kereskedőkre és a pénzügyi piac más szereplőire.

6. A közvetlen és a közvetett végrehajtás lehetősége

A KBER/EKB Alapokmány 9.2 cikke szerint a KBER-re ruházott feladatok végrehajtásá-

nak két lehetséges módja van: az EKB vagy saját tevékenysége keretében, vagy a nemzeti központi bankokon keresztül hajtja végre feladatait. Az Alapokmány egyértelműen az EKB diszkrecionális jogkörébe utalja a közvetlen, illetve a nemzeti központi bankokon keresztül közvetett végrehajtás közötti választást. A közvetlen és a közvetett végrehajtás arányának megoszlása tehát nem általános elvek, vagy előfeltételek alapján dől el, hanem minden egyes esetben az EKB jogkörébe tartozik ennek megállapítása. Ez következik abból, hogy a tagállamok a monetáris politika meghatározására és végrehajtására vonatkozó hatáskört teljesen, véglegesen és visszavonhatatlanul átruházták a Közösségre.

Bizonyos kérdésekben maga az Alapokmány határozza meg a végrehajtás közvetlen módját, ezekben az esetekben tehát nincs választási lehetőség az EKB-nak a két végrehajtási forma között. *Közvetlen végrehajtást határoz meg az Alapokmány a következő esetekben:*

- Az EKB a Kormányzótanács iránymutatásainak megfelelően végzi a monetáris

23 KBER/EKB Alapokmány 32.6 cikk

24 KBER/EKB Alapokmány 26.3 cikk

25 KBER/EKB Alapokmány 19.1 és 34.3 cikk

26 Az EKB jogi személy, és valamennyi tagállamban az adott tagállam jogában a jogi személyeknek biztosított legteljesebb jogképességgel rendelkezik; így különösen ingó és ingatlan vagyont szerezhethet vagy idegeníthet el, továbbá bíróság előtt eljárhat. Az EKB nevében az elnök vagy az Igazgatóság két tagja, vagy aláírása útján az elnök által az EKB nevében aláírásra megfelelően feljogosított két alkalmazott vállal kötelezettséget harmadik személyek irányában.

jövedelem felosztásából származó egyenlegek elszámolását és kiegyenlítését²³.

- Elemzési és működési célokból az Igazgatóság elkészíti a KBER konszolidált mérlegét, amely magában foglalja a nemzeti központi bankoknak a KBER-hez tartozó eszközeit és forrásait²⁴.
- Az EKB egyszeri vagy rendszeres időközönként fizetendő bírságot szabhat ki azokra a vállalkozásokra, amelyek nem tesznek eleget a rendeleteiből és határozataiból fakadó kötelezettségeknek. Az EKB a monetáris politika célkitűzéseinek megvalósítása érdekében megkövetelheti, hogy a tagállamokban alapított hitelintézetek kötelező tartalékot tartsanak az EKB-ban, illetve a nemzeti központi bankokban lévő számláikon. A kötelező tartalék kiszámítására és meghatározására vonatkozó szabályokat a Kormányzótanács állapíthatja meg. E kötelezettségek nem teljesítése esetén az EKB jogosult büntető kamatok és más hasonló következményekkel járó szankciók kiszabására²⁵.

A közvetlen végrehajtás azt jelenti, hogy az EKB monetáris politikájának végrehajtásáért felelős *Igazgatóság szerződést köt²⁶ a pénzügyi szektor szereplőivel, vagy olyan határozatot bocsát ki, amelynek konkrét személy a címzettje*. Jelenleg az EKB gyakorlatában a közvetlen végrehajtás *kivételesnek számít*. Ennek főként praktikus oka van: az

EKB 1999. január 1-jén kezdte meg működését, és alkalmazottainak száma elenyésző a nemzeti központi bankok alkalmazottainak összlétszámához képest. A nyíltpiaci műveletek körében kivételes a közvetlen végrehajtás, az EKB ad hoc alapon hajtja végre a likviditás finomszabályozásához szükséges műveleteket.

A nemzeti központi bankokon keresztül megvalósuló közvetett végrehajtás jellemző tehát a KBER működésére. Ez annyiban különbözik a közösségi jog egyéb területén alkalmazott decentralizált, nemzeti hatóságokon keresztül megvalósuló végrehajtástól, hogy a nemzeti központi bankok a végrehajtás egész folyamata alatt az EKB-iránymutatások és utasítások irányítása alatt állnak, ami biztosítja az EKB-jognak az eurózóna egészében a centralizált, egységes feltételek szerinti végrehajtását. Az EKB a *következő területeken* választotta a közvetett végrehajtást:

- a monetáris politikai műveletek végrehajtása (nyíltpiaci műveletek, rendelkezésre állás);
- a tagállamokban alapított hitelintézetek a nemzeti központi bankokban lévő számláikon az EKB által megállapított kötelező tartalékot kötelesek elhelyezni;
- a fizetési és elszámolási rendszerek működésének biztosítása;
- az euróbankjegyek kibocsátása;
- a statisztikai adatok összegyűjtése.

7. A Magyar Nemzeti Bank szabályozási jogköre

A KBER-t alkotó jegybankoknak csak egy része rendelkezik szabályozási jogkörrel. A KBER alapvető feladataival kapcsolatos *szabályozási, rendeletalkotási jogkörrel rendelkezik* a Banco de España, a Banque de France, a Görög Nemzeti Bank, a Banco de Portugal és a Sveriges Riksbank (spanyol, francia, görög, portugál és svéd jegybank). A KBER alapvető feladatai körébe nem tartozó feladatokkal kapcsolatos és csupán *korlátozott szabályozási jogkörrel rendelkezik* az Österreichische Nationalbank, a Banque Nationale de Belgique, a Central Bank of Ireland és a Banca d'Italia (az osztrák, a belga, az ír és az olasz jegybank). Egyáltalán *nem rendelkezik rendeletalkotási jogkörrel* a Deutsche Bundesbank, a Danmarks Nationalbank, a Banque centrale du Luxembourg, a De Nederlandsche Bank, a Suomen Pankki és a Bank of England (a német, a dán, a luxemburgi, a holland, a finn és az angol jegybank).

A *Magyar Nemzeti Bank elnöke* jelenleg a jegybanktörvényben²⁷ meghatározott körben *jogszabálynak nem minősülő jegybanki rendelkezést adhat* ki. A jogalkotásról szóló 1987. évi XI. törvény szerint a jogszabály hatálya kiterjed a Magyar Köztársaság

területén a magánszemélyekre és a jogi személyekre, valamint a külföldön tartózkodó magyar állampolgárokra. A jegybanki rendelkezés hatálya – főszabályként, a pénzforgalmi szabályozás kivételével – ennél szűkebb, a pénzügyi intézményekre és a pénzügyi intézménynek nem minősülő, kiegészítő pénzügyi szolgáltatást végző jogi személyekre, valamint a befektetési szolgáltatókra és az elszámolóházakra vonatkozóan tartalmazhat kötelező előírásokat.

Az MNB a *pénzügyi intézmények* és a pénzügyi intézménynek nem minősülő, *kiegészítő pénzügyi szolgáltatást végző jogi személyek számára* jegybanki rendelkezésben kötelező előírásokat adhat:

- a kötelező jegybanki tartalék mértékére, kiszámítására, illetve képzésének és elhelyezésének módjára;
- hatósági és statisztikai feladatai ellátásához szolgáltatandó információk körére, a szolgáltatás módjára és határidejére;
- a nyilvánosságra hozni rendelt adatokra és nyilvánosságra hozataluk módjára;
- külföldi pénznemben, továbbá a külföldiekkel forintban végzett pénzügyi szolgáltatási, befektetési szolgáltatási és elszámoló-házi tevékenységre;
- az engedélyezési hatáskörébe tartozó pénzügyi szolgáltatási és kiegészítő pénz-

²⁷ 2001. évi LVIII. törvény 60. §

ügyi szolgáltatási tevékenységek végzésére, tárgyi feltételeire vonatkozóan.

Az MNB jegybanki rendelkezésben kötelező előírásokat a *befektetési szolgáltatók és az elszámolóházak számára*:

- hatósági és statisztikai feladatai ellátásához szolgáltatandó információk körére, a szolgáltatás módjára és határidejére;
- külföldi pénznemben, továbbá a külföldiekkel forintban végzett pénzügyi szolgáltatási, befektetési szolgáltatási és elszámoló-házi tevékenységre vonatkozóan;

továbbá a *befektetési vállalkozások számára*:

- a kötelező jegybanki tartalék mértékére, kiszámítására, illetve képzésének és elhelyezésének módjára vonatkozóan adhat.

A jegybanki rendelkezés a pénzforgalom tekintetében a jogi személyekre, a jogi személyiség nélküli gazdasági társaságokra és a természetes személyekre is kiterjed.

A Magyar Nemzeti Bank szabályozási jogkörére vonatkozó rendelkezések több okból módosítást igényelnek.

Az Országgyűlés 2002. decemberében a *2002. évi LXI. törvénnyel* módosította az Alkotmány MNB-t érintő rendelkezéseit. A módosítás értelmében az Európai Unióhoz történő csatlakozás időpontjától az MNB elnöke a jegybanktörvényben meghatározott feladatkörében rendeletet bocsát ki, amely törvénnyel nem lehet ellentétes, tehát a jegybanki rendelet a jogforrási hierarchi-

ában a kormányrendelettel van egy szinten. A jegybanki rendelkezést mint jegybanki szabályozási eszközt tehát felváltja a *jegybanki rendelet*, amely jogszabálynak minősül. A csatlakozást megelőzően tehát szükséges a jegybanktörvény jegybanki rendelkezésre vonatkozó részének hatályon kívül helyezése, illetve a jegybanki rendeletalkotás jegybanki függetlenség kritériumainak megfelelő feltételeinek meghatározása. Meg kell teremteni az összhangot az Alkotmány, a jogalkotási törvény és a jegybanktörvény között.

A jogalkotási törvény szerint a pénzforgalomra vonatkozó jegybanki rendelkezések kiadásához az igazságügy-miniszter egyetértése szükséges. Az egyetértési jog előírását az igazságügy-miniszternek a hazai jogrendszer koherenciájának biztosítása iránti felelőssége indokolta. E jogkör gyakorlása azonban sértheti az MNB intézményi függetlenségét (a jegybanki döntések jogi felülvizsgálatának tilalmába ütközhet), ezért az igazságügy-miniszternek a Magyar Nemzeti Bank szabályozási jogköréhez kapcsolódó egyetértési jogát meg kell szüntetni.

Az előbb említett jogalkotási feladatnak megfelelően a kormány elfogadta a jogalkotásról szóló új törvényjavaslatot, illetve a jegybanktörvényt módosító törvényjavaslatot, és az Országgyűlés elé terjesztette azokat.

IV. További információforrások

www.mnb.hu
www.ecb.int
www.euro.ecb.int
www.europa.eu.int

Melléklet

A monetáris politika eszköztára

Monetáris politikai műveletek	Tranzakció típusai		Lejárát	Gyakoriság	Eljárási rend
	Likviditás nyújtása	Likviditás megkötése			
NYÍLTPIACI MŰVELETEK					
Elsődleges refinanszírozási műveletek	Nem végleges műveletek	--	2 hét	Heti	Szabvány tender
Hosszabb távú refinanszírozási műveletek	Nem végleges műveletek	--	3 hónap	Havi	Szabvány tender
Finomhangolási műveletek	Nem végleges műveletek, Deviza swap, Outright vétel	Nem végleges műveletek, Deviza swap, Outright eladás, Fix betét	Nem szabványosított	Nem rendszeres	Gyors tender, Bilaterális megállapodás
Strukturális műveletek	Nem végleges műveletek, Outright vétel	EKB hitelviszonyt megtestesítő értékpapír, Outright eladás	Szabványosított/ Nem szabványosított	Rendszeres/ Nem rendszeres	Szabvány tender, Bilaterális megállapodás
JEGYBANKI RENDELKEZÉSRE ÁLLÁS					
Marginális hitelképesség	Nem végleges műveletek	--	Egynapos (overnight)	Partner kezdeményezésére	
Betéti lehetőség	--	Betétek	Egynapos (overnight)	Partner kezdeményezésére	

Áttekintő táblázat az EU monetáris politikáját érintő jogforrásokról

A jogi aktus kibocsátó szerv	A jogi aktus típusa	A jogi aktus kibocsátásának alapja	Jellemzők
	Az Európai Közösséget létrehozó Szerződés (III. rész, VII. cím), a 18. sz. Jegyzőkönyv a Központi Bankok Európai Rendszerére és az Európai Központi Bank Alapokmányáról (az EK-Szerződés és a KBER/EKB Alapokmány)		Tagállamok közötti nemzetközi szerződés
Miniszterek Tanácsa	Rendelet	Az EK-Szerződés tárgy szerinti megfelelő cikkei	Általános hatállyal bír, egészében kötelező és közvetlenül alkalmazandó valamennyi tagállamban
	Irányelv	Az eljárásra az EK-Szerződés 250–254. cikkei vonatkoznak	Az elérendő célokat illetően minden címzett tagállamra kötelező, azonban a forma és az eszközök megválasztását a nemzeti hatóságokra hagyja
	Határozat		Egészében kötelező a címzettjeire
	Ajánlás		Nem kötelező
	Vélemény		Nem kötelező

EKB Kormányzótanács	Rendelet	Az EK-Szerződés és a KBER/EKB Alapokmány megfelelő cikkei. Lsd. különösen a KBER/EKB Alapokmány 34.1 cikk első francia bekezdését. Alkalmazni kell az EK-Szerződés 253–256. cikkeit	Közvetlenül alkalmazandó valamennyi tagállamban, azonban csak az eurózona tagállamaiban kötelező
	Határozat	A KBER/EKB Alapokmány 34. cikke	Egészében kötelező a címzettjeire
	Ajánlás	Az eljárásra vonatkozóan az EKB ügyrendje irányadó	Nem kötelező
	Vélemény		Nem kötelező
	Iránymutatás	A KBER/EKB Alapokmány 14.3 cikke Az eljárásra vonatkozóan az EKB ügyrendje irányadó	A nemzeti központi bankokra kötelező. Általában szükséges nemzeti jogalkotás a nemzeti jogrendszerbe való átültetés érdekében
Utasítás		Egészében kötelező a címzett nemzeti központi bankra vonatkozóan	
EKB Igazgatóság	Határozat	A Kormányzótanács által átruházott hatáskörben	Egészében kötelező a címzettjeire
	Ajánlás	A KBER/EKB Alapokmány 14.3 cikke	Nem kötelező
	Iránymutatás		A nemzeti központi bankokra kötelező
	Utasítás		Egészében kötelező a címzett nemzeti központi bankra vonatkozóan
Nemzeti jogalkotók	Törvény	Nemzeti jog (Alkotmány)	Kötelező
	Rendelet	Nemzeti jog	Kötelező
Nemzeti központi bankok	Rendelet, rendelkezés	Nemzeti jog, EKB-iránymutatások	Kötelező
	Szerződés		Kötelező

**A „Gazdasági és Monetáris Unió”
témakörben eddig megjelent
Európai Füzetek:**

Dr. Erhart Tibor–Gáspár Ferenc

Úton a Gazdasági
és Monetáris Unió felé

•

Dr. Turján Anikó

Az euróról, gyakorlati
szempontból

•

Nagy Csaba

Gazdaságpolitikai koordináció és
fiskális politika a GMU-ban

•

Dr. Kákosy Csaba–Dr. Tóth G. László–

Dr. Tóth Tímea–Dr. Zúgó Liliána

A jegybanki függetlenség

•

Bartha Lajos

Fizetési rendszerek az
Európai Unióban

A Gazdasági és Monetáris Unióban teljes jogú tagként részt vevő tagállamok egységes monetáris politikát folytatnak és közös pénzt használnak. A tagállami szuverenitás e részének feladásával az egységes monetáris politika meghatározása és megvalósítása egy nemzetek fölötti intézmény, az Európai Központi Bank irányítása alá került. Az EKB egyértelmű, a közösségi jog által meghatározott mandátummal rendelkezik: elsődleges célja az árstabilitás fenntartása az euróövezet országaiban. A kiadvány e sokrétű és bonyolult feladat sikeres végrehajtásához kialakított intézményi és jogi hátteret mutatja be.

Dr. Kákósy Csaba
jogász
Magyar Nemzeti Bank

Dr. Tóth Tímea
jogász
Magyar Nemzeti Bank